

Подготовка за вируса Зика в ЕС

Резюме

Епидемията Зика продължава да се разпространява на американския континент и на Карибите, като към настоящия момент са засегнати много държави в целия свят. Вече има доказателства за връзка между заразата с вируса по време на бременност и конгенитални деформации на мозъка на развиващия се зародиш. Има връзка и между заразата с вируса Зика и синдрома Гийен-Баре, който се характеризира с парализа и други неврологични симптоми при хората на зряла възраст и, не толкова често, при децата.

Това лято са възможни случаи на зараза с вируса Зика на места в Европа, в държави с голяма популация на комара *Aedes albopictus* (способен да пренася този вирус), в които екологични и климатични фактори благоприятстват предаването на вируса.

В автономния регион Мадейра (Португалия) има по-голяма вероятност за местно появили се случаи на Зика, отколкото в континентална Европа. Основният вид комари, способни да пренасят Зика, *Aedes aegypti*, се среща в Мадейра, докато в континентална Европа е открит само по-малко опасният вид *Aedes albopictus*.

В Европа са установени внесени случаи на вируса Зика, като се очаква това да продължи поради големия брой хора, пътуващи между най-засегнатите райони и Европа. Предаване на вируса Зика по полов път се очаква и от пътници, връщащи се от засегнатите райони, и вече има съобщения за такива случаи в някои държави.

Важно е държавите от ЕС да са подготвени за тази заплаха. Това изисква оперативни планове за ответни мерки, включително капацитет за ранно откриване и диагностициране на случаите и извършване на преглед, както и предоставяне на адекватни ресурси за постоянна и мащабна борба с

комарите. Неизпълнението на това изискване може да доведе до по-широко разпространение на болестта и следователно до по-големи разходи за борба с комарите и грижи за засегнатите хора, както и до по-голяма загриженост сред широката общественост.

Необходими са всеобхватни ответни действия и държавите могат да консолидират своите планове по следните оси:

- информираност на клиничните специалисти, даваща възможност за ранно диагностициране;
- лабораторен капацитет за откриване на вируса Зика;
- надзор;
- мерки за борба с комарите;
- комуникация с широката общественост.

Проблемът

В настоящия документ са изложени мерки за готовност, които могат да сведат до минимум риска от разпространение на вируса Зика в континентална Европа, на първо място за защита на бременните жени и жените, които искат да забременеят, като се имат предвид данните за връзка между вируса Зика и континенталните малформации на мозъка на развиващия се зародиш.

С оглед на големия брой хора, пътуващи между районите, засегнати от вируса Зика, и Европа, възможно е този вирус да бъде внесен в Европа.

Комари, които могат да пренасят вируса Зика, има в някои части на Европа, и по-специално на Южна Европа (вж. фигура 1). Това означава, че случаи на зараза с вируса Зика може да се появят вследствие на ухапване в Европа от заразен комар, както и случаи, появили се в ЕС чрез предаване по полов път.

В някои държави от ЕС се съобщава вече за случаи на зараза с вируса Зика, както и за внесени отвън случаи на конгенитални малформации на мозъка на развиващи се зародиши. Документирано е и предаване по полов път на вируса Зика, което може да стане в Европа от пътници, връщащи се от засегнатите райони.

Последици от бездействието

Ранното откриване на случаи може да бъде пропуснато, ако клиничните специалисти не са добре информирани за симптомите на Зика или ако лабораториите са с ограничен капацитет. Освен това липсата на адекватни и своевременни мерки за борба с комарите, недостатъчната осведоменост на широката общественост за рисковете от предаване по полов път и неадекватната защита от ухапването на комари също могат да увеличат вероятността за разпространение на вируса.

Евентуалната икономическа тежест на случаите на зараза с вируса Зика в ЕС може да бъде значителна в резултат на:

- **Необходимост от допълнителни мерки за наблюдение на бременните жени в засегнатите райони или на връщащи се от тях:** на бременните жени се препоръчва да бъдат редовно прегледвани и следени, ако са били изложени на вируса Зика.
- **Дългосрочни последици от грижи за бебета, родени с микроцефалия:** микроцефалията е болестно състояние за цял живот, за което няма известно лечение и стандартни медицински грижи. Бебетата, родени с тази малформация, ще имат нужда от редовни прегледи и медицинска помощ за следене и помощ за техния растеж и развитието им.
- **Разходи за здравни грижи при случаи на синдрома Гийен-Баре:** тези случаи често се нуждаят от грижи с механична вентилация в интензивните отделения.

Ползите от дългосрочни инвестиции за готовност са очевидни. Нови внесени случаи със сходни проблеми могат да се очакват в бъдеще, така че въвеждането на добри практики за готовност ще даде възможност на държавите да се борят по-добре срещу вируса Зика и други вируси, пренасяни от *Aedes*, като тропическа треска „Денга“ и чикунгуния.

Какво може да се направи?

Какво може да се направи, за да се осигури ранно откриване и бърза реакция за намаляване на риска от предаване в ЕС?

Здравните работници могат да бъдат обучени относно значението на ранното откриване на вируса Зика. Може да се въведат указания и процедури за клиничните специалисти относно третирането на пациенти, за които има подозрение, че са носители на вируса Зика (включително предприемане на мерки за намаляване на случаите на хора, внасящи вируса в местната популация от комари), и за това как да се потвърждава заразата със Зика и как да се докладва за болести, пренасяни от комари.

В случай на сигнал за опасност за общественото здраве, например след появата на местни случаи, ако информацията може да бъде незабавно разпространена до всички здравни специалисти, служби за обществено здравеопазване и други сектори, като околна среда, транспорт и туризъм, това ще даде възможност за бързо откриване на евентуални случаи.

Важно е националните органи да осигурят достатъчен и валидиран лабораторен капацитет за откриване и идентификация на вируса и за серологични тестове. Следва да се насърчи интензивното сътрудничество и комуникация между местните и референтните лаборатории за допълнителни тестове.

Систематичен и редовен обмен на данни от надзора и наблюдението между всички сектори и на всички равнища (местно, регионално и национално равнище). От държавите също така се изисква да докладват за случаите на Европейската система за наблюдение (TESSy).

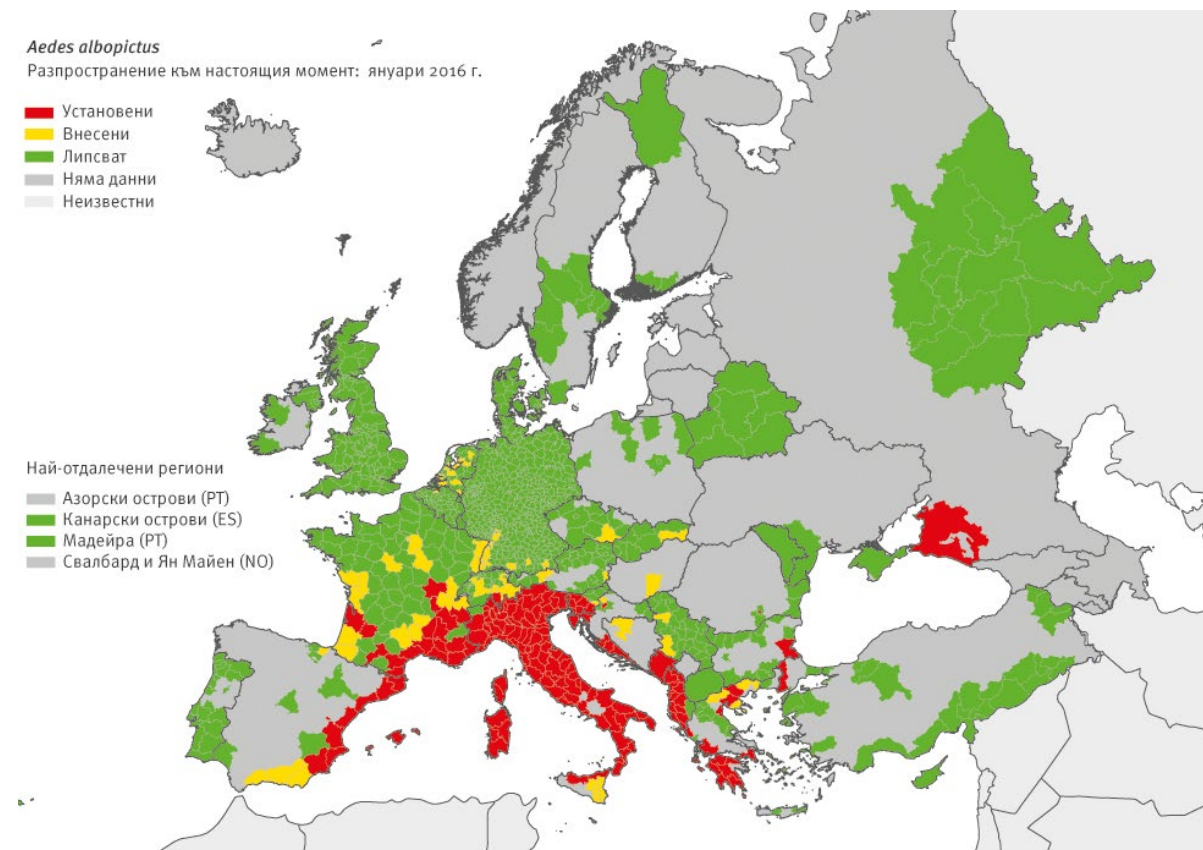
Може да се насърчи участието на общността в борбата срещу популациите от комари чрез индивидуални и колективни превантивни мерки.

Какви мерки за борба с комарите има в случай на местно предаване на заразата?

Важно е да се планират и подготвят мерки за борба с комарите, така че да могат да бъдат задействани, веднага щом се открият случаи на внесен вирус. Поради липсата на ранно разпознаване на местни случаи на чикунгуния в Северна Италия през 2007 г. болестта се е разпространила до повече от 200 случая в района [Rezza, et al. 2007].

Полезни ресурси на ECDC

- [Алгоритъм за управление на общественото здравеопазване в случаи на изследвания за зараза с вируса Зика](#) е наличен и може да се използва за симптоматични пациенти.
- В [Основни насоки за надзор на инвазивните видове комари в Европа](#) е даден полезен обзор на ентомологичния надзор на национално и поднационално равнище.
- [Временни насоки за предоставящите здравни грижи и лабораторна диагностика на вируса Зика](#) са достъпни онлайн и могат да се използват като ръководство за лабораторна диагностика на проби.
- [Епидемия от болест на вируса Зика: Наръчник за изготвяне на план за готовност за болести, предавани от *Aedes aegypti* и *Aedes albopictus*](#); описани са мерките, които могат ефективно да намалят риска от внасяне и местно предаване на болести, предавани от *Ae. aegypti* и *Ae. albopictus*.
- На [страницата за огнище на вируса Зика](#) се съдържа цялото съдържание, изготвено от ECDC относно настоящото огнище на вируса Зика

Фигура 1. Райони в Европа, където има *Aedes albopictus*, януари 2016 г.

Източник: Европейски център за профилактика и контрол върху заболяванията, VectorNet. Стокхолм: 2016 г.

Мерките, които могат да се предприемат от органите при възникване на огнище, включват намаляване на броя на комарите на зряла възраст чрез пръскане от въздуха с инсектициди в съответствие с Регламента на ЕС за биоцидни продукти (Регламент (ЕС) № 528/2012). За борба срещу вирусоносителите на национално равнище могат да се приложат общи политики за употреба на биоцидни продукти на институционално равнище или на равнището на местните общности.

Важно е също така да бъде мобилизирана широката общественост за изпълнение на мерките за борба с комарите в собствената им среда (ограничаване на местата за размножаване, мерки за лична защита). При възникването на огнище на треската „Денга“ в Мадейра през 2012 г. са били проведени информационни кампании от врата на врата, както и дейности в рамките на общините, обхващащи различни сектори от обществото, заедно с постинги в социалните медии [Sousa, et al. 2012].

Какво може да се направи за намаляване на риска от увреждания на бременните жени, свързани с вируса Зика?

Поради наличието на доказателства за връзка между заразяването с вируса по време на бременност и конгенитални деформации на мозъка на развиващия се зародиш, могат да се предприемат мерки за информиране на бременните жени и жените, които възнамеряват да забременеят, относно риска от заразяване с вируса Зика и най-добрите начини за предпазване от ухапване на комари.

Ясни препоръки могат да се дадат на бременните жени и жените, които искат да забременеят, когато пътуват

до и от райони с активно предаване на вируса, както и на жените, живеещи в изложените на риск райони.

В съответствие с националните насоки, може да се наложи да бъдат обсъдени мерки за повишен надзор и проследяване на състоянието (с подходящи клинични съвети, диагностични услуги и грижи) на бременни жени, които се връщат от райони на активно предаване на вируса.

По-добрата информираност на акушерките и невролозите за симптомите на заразяване с вируса Зика ще даде възможност за бързо откриване на случаите.

Има известен брой документирани случаи на предаване на вируса Зика от мъже на жени. Държавите може да обсъдят ясни указания относно предпазните мерки, които да бъдат взети от мъжете и жените, връщащи се от райони с активно предаване на вируса, по отношение на времето, през което те следва да практикуват безопасен секс след завръщането им.

Какво може да се направи за намаляване на рисковете от пренасяне на вируса при кръвопреливания и трансплантации?

Даренията на кръв и клетки, и тъкани (напр. сперма) от кръводарители и живи донори, които са изложени на риск от заразяване с вируса Зика, могат да бъдат временно отложени. ECDC изготвя седмични карти, които показват районите в Европа на местно предаване на вируса Зика, пренасян от комари. Тази информация може да се използва от националните органи за определяне на зоните на предаване на заразяването и на мерки за безопасност за веществата от

човешки произход (SoHO), които могат да се приложат и които са подобни на действащите вече мерки при западнотилската треска. Лабораторните проверки на дарената кръв, чрез теста РНК с нуклеинови киселини, могат да се използват за поддържане на устойчиво снабдяване с кръв.

Плановите за готовност относно безопасността на SoHO в районите, в които се съобщава за такива случаи, следва да бъдат готови за задействане. Тези планове включват мерки, подлежащи на изпълнение от националните органи, органите за SoHO и други субекти, отговарящи за безопасността и качеството на SoHO продуктите.

Планът може евентуално да предвижда и изпълнението на превантивни мерки във всяко важно звено от веригата за доставки на SoHO. В зависимост от фактическата епидемиологична ситуация, планът за готовност може да включва и начини за постоянна оценка на риска.

Доказателства

Успешна всеобхватна превенция и ответни действия при огнище от чикунгуна в Монпелие, Франция

Следва пример за успешна програма за всеобхватна превенция и ответни действия във Франция за ограничаване на огнище от чикунгуна — друг вирус, предаван от *Aedes albopictus*.

През 2014 г. в Монпелие е имало огнище от 12 случая на местно предаване на вируса на чикунгуна, разпространен от комара *Aedes albopictus*, същият комар, който може да бъде носител и на вируса Зика [Delisle, et al. 2015]. Първият случай е бил пътник, връщаш се от Камерун.

Според авторите липсата на незабавни мерки за борба с вирусоносителя около жилището на първия случай и липсата на осведоменост за чикунгуна сред здравните специалисти са улеснили разпространението на вируса. Въпреки това наличието на добър план за готовност, изготвен от френските органи и насочен към епидемиологични изследвания, както и многократно третиране за борба с комарите, са допринесли за бързото ограничаване на огнището. Планът е позволил също така да бъдат предвидени необходимите ресурси за използване при възникване на огнище, и е предоставил регулаторни инструменти, като подробно описание на това кой за какво отговаря и как да се съобщава информацията за различни степени на риска.

Действията, предприети след установяването на първичния случай, са били: наблюдение на комарите в района, многократно третиране за борба с комарите бързо след установяването на първичния случай и агресивна информационна кампания.

Активното включване на местното население и здравните работници е било ключов фактор за успешното ограничаване на огнището. Авторите предлагат националните и местните органи, специалистите за борба с комарите и националните лаборатории да изготвят планове за готовност, преди появата на случаи, с цел подобряване на ответните действия от страна на общественото здравеопазване, в този случай при огнище от чикунгуна.

Източници

Настоящият документ е изготвен въз основа на следните доклади, статии и литература:

1. Европейски център за профилактика и контрол върху заболяванията. Бърза оценка на риска. Епидемия от болест на вируса Зика: Шеста актуализация, 20 май 2016 г. Стокхолм: ECDC; 2016 г.
2. Европейски център за профилактика и контрол върху заболяванията. Епидемия от болест на вируса Зика: Наръчник за изготвяне на план за готовност за болести, предавани от *Aedes aegypti* и *Aedes albopictus*. Стокхолм: ECDC; 2016 г.
3. Rezza G, Nicoletti L, Angelini R, Romi R, Finarelli AC, Panning M, et al. Запаз с вируса чикунгуна в Италия: огнище в умерен пояс. *Lancet*. 1 дек. 2007 г.; 370(9602):1840-6.
4. Delisle E, Rousseau C, Broche B, Leparac-Goffart I, L'Ambert G, Cochet A, et al. Огнище на чикунгуна в Монпелие, Франция, септември — октомври 2014 г. *Euro Surveill*. 2015;20(17).
5. Sousa CA, Clairouin M, Seixas G, Viveiros B, Novo MT, Silva AC, et al. Продължаващо огнище на треска „Денга“, тип 1, в автономен регион Мадейра, Португалия: предварителен доклад. *Euro Surveill*. 2012;17(49).
6. Центрове за контрол и профилактика на заболяванията Факти за микроцефалия <http://www.cdc.gov/ncbddd/birthdefects/microcephaly.html>.

В съответствие със законодателството на ЕС за сериозните трансгранични заплахи за здравето, Европейската комисия съгласува действията си с държавите — членки на ЕС, чрез Комитета за здравна сигурност с цел осигуряване на обмен на информация и синхронизиране на мерките в цяла Европа. Ролята на ECDC се състои в оценка на риска и предоставяне на помощ на Европейската комисия и на държавите — членки на ЕС.

Брифингите относно политиката на ECDC са кратки доклади, които разглеждат конкретен проблем за общественото здраве и предлагат основани на доказателства идеи за това, какво може да се направи, за да се насочи вниманието на политици и влиятелни личности на европейско, национално и регионално равнище към неговото разрешаване.

Файловете с дизайн се публикуват заедно с PDF, така че документът може да бъде адаптиран за използване на национално равнище, например чрез превод на текста на други езици.

Предложено цитиране: Европейски център за профилактика и контрол върху заболяванията. Подготовка за вируса Зика в ЕС. Стокхолм: ECDC; 2016 г.

Каталожен номер: TQ-04-16-490-BG-N
ISBN: 978-92-9193-964-0
DOI: 10.2900/658657

Снимка на корицата: Eric Bridiers, Мисия на ЕС, Женева.
Creative Commons (CC BY 2.0)

© Европейски център за профилактика и контрол върху заболяванията, 2016 г. Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.